

*Медвідь Н. С.,**кандидат філологічних наук,**доцент кафедри української мови, літератури та методики навчання
Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка*

ПОЛІТИЧНІ ЛІНГВОКУЛЬТУРЕМИ В СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІЙ ПРОЗІ ПЕРШОЇ ПОЛОВИНИ ХХ СТОЛІТТЯ

Анотація. Статтю присвячено дослідженню політичних лінгвокультурем в українській соціально-психологічній прозі першої половини ХХ століття (на матеріалі художніх творів Івана Багряного, Галини Журби, Уласа Самчука). За допомогою методів компонентного аналізу, лінгвокультурологічної інтерпретації мовних одиниць, контекстуального аналізу виділено й описано політичні лінгвокультури – мовні одиниці, які відображають політичне життя нації у взаємозв'язку з культурою народу та категоризуються у словах, словосполученнях, фразеологізмах тощо, які відносяться узуально чи okazіонально до політичної сфери комунікації.

У творах соціально-психологічної прози події змальовуються на тлі політичних змін у країні: повалення царської влади – революції – громадянської війни – утворення Союзу Радянських Соціалістичних Республік – Другої світової війни. Тому в текстах актуалізуються лінгвокультури, які відображають лінгвокультурну ситуацію першої половини ХХ століття і співвідносяться з найважливішими для політичної сфери поняттями.

За особливостями семантики політичні лінгвокультури класифіковано на п'ять груп: 1) лінгвокультури на позначення суб'єктів політичної діяльності; 2) лінгвокультури на позначення органів державної влади; 3) лінгвокультури на позначення політичної боротьби та її форм; 4) лінгвокультури на позначення політичних понять; 5) лінгвокультури на позначення країн та народів, що їх населяють.

Названі групи політичних лінгвокультурем функціонують і в національних картинах світу інших народів, проте кожна мова представляє оригінальну категоризацію й оцінку політичної дійсності. У семантичній структурі політичних лінгвокультурем, окрім понятійної складової частини, міститься ще суб'єктивна модальність, на яку значний вплив має авторська позиція в оцінці описуваних політичних явищ дійсності, його національне бачення світу та своєрідність національної ціннісної системи суспільства.

Ключовими лінгвокультурами політичної сфери в українській соціально-психологічній прозі першої половини ХХ століття є «влада», «народ», «державна», «Україна».

Встановлено, що в соціально-психологічній прозі першої половини ХХ століття політичні лінгвокультури виконують важливу інформативну та текстотворчу функції. Більшість із них є актуальними і в інших лінгвокультурах. Проте в політичній свідомості та культурі українців вони набули додаткових культурних смислів.

Ключові слова: лінгвокультура, політична лінгвокультура, лінгвокультурний концепт, національна лінгвокультура, мовна картина світу, мова соціально-психологічної прози.

Постановка проблеми. Значний дослідницький потенціал для лінгвокультурологів становить масив національного культурного простору в сучасній українській літературній мові, зокрема у творах художньої літератури. З'являються наукові дослідження, присвячені вивченню мови художніх текстів у лінгвокультурологічному аспекті, у яких через співвідношення понять «мова» – «мовна особистість» – «культура» виразно окреслюються національно зумовлені ціннісні орієнтири автора як представника певної лінгвокультури [1, с. 1].

Українські прозові твори першої половини ХХ ст., зокрема Івана Багряного, Галини Журби, Уласа Самчука, виразно віддзеркалюють зміни соціокультурних умов життя, зумовлені Першою світовою війною, встановленням радянської влади, Другою світовою війною тощо, і актуалізуються лінгвокультури, які співвідносяться з поняттями політичної сфери – однієї з найважливіших складових частин національної культури, оскільки вона відображає особливості національної політичної свідомості.

Поняття політики представлені складними ментальними одиницями, що визначають особливості мовної картини політичного світу, зокрема політичними лінгвокультурами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Лінгвокультурологічний підхід у вивченні мови творів Івана Багряного й Уласа Самчука лише частково реалізовано в наукових працях М. Братусь, С. Каленюк, О. Клещової, Н. Ладиняк, В. Русанівського, Н. Сологуб, В. Стеція, А. Ярової. Дослідники висвітлюють питання семантичної структури індивідуально-авторських епітетів, метафор, символів, естетичного аспекту синтаксичних одиниць в ідіостилі Івана Багряного та мовних особливостей індивідуального стилю і словника Уласа Самчука. Вивчення творчого доробку Галини Журби представлене лише кількома публікаціями вітчизняних літературознавців: Г. Зленка, О. Логвиненко, Ф. Погребенника.

Політичні лінгвокультури у художніх творах Івана Багряного, Галини Журби, Уласа Самчука не були предметом наукового вивчення, що і зумовило вибір теми дослідження.

Мета статті – охарактеризувати функціонування політичних лінгвокультурем в українській соціально-психологічній прозі першої половини ХХ ст. (на матеріалі художніх творів Івана Багряного, Галини Журби, Уласа Самчука).

Виклад основного матеріалу. Під політичними лінгвокультурами розуміємо мовні одиниці, які відображають політичне життя нації у взаємозв'язку з культурою народу, категоризують його у словах, словосполученнях, фразеологізмах тощо. Паралельно в лінгвістиці на позначення політичних одиниць,

які відображають лінгвокультурну ситуацію доби, уживають терміни «ключові слова поточного моменту» (Т. Шмельова), «ключові слова актуальної соціальної тематики» (Є. Верщагін, В. Костомаров), «слова-свідки» (G. Matoré) тощо, проте названі терміни не містять вказівки на сферу їх функціонування, на екстралінгвістичну концептуальну складову частину мовної одиниці.

Політичне мовлення в художніх дискурсах Івана Багряного, Галини Журби, Уласа Самчука постає як самостійний лінгвокультурний тип, адже перша половина ХХ ст., змальована у творах прозаїків, є часом нових політичних зрушень, які позначились на розвитку української культури змінами в лексиці та фразеології політичного мовлення.

У творах письменників події змальовуються на тлі політичних змін у країні, тому в текстах актуалізуються концепти, які відображають лінгвокультурну ситуацію доби та найбільш вагомими для політичної сфери поняття.

Політична мовна картина світу в українській соціально-психологічній прозі першої половини ХХ ст. представлена такими групами, які належать до різних сфер політичного життя:

1) лінгвокультурема на позначення суб'єктів політичної діяльності (політичні партії та організації, політичні лідери, громадяни): *цар, народ, мазепинці-соціалісти, міністри, Столітин, Йосип Сталін, Гітлер, Ленін, вождь, «партія Леніна – Сталіна», «гвардійці», член партії, «слуга царю і отчеству», Маркс, «відповідальні», партійці;*

2) лінгвокультурема на позначення органів державної влади (законодавчої, виконавчої, судової): *влада, НКВД, «штаб Духоніна», «Чека», «райх», з'їзд ВКП(б), органи «революційної законності», колективізатори, раднарком;*

3) лінгвокультурема на позначення політичної боротьби та її форм (мітинги, демонстрації, вибори): *прокламація, війна, революція, тюрма, збунтувати, розстріляти, українізація, провокація;*

4) лінгвокультурема на позначення політичних понять: *Вітчизна, нація, республіканський масштаб, «нова система», ідея, нова епоха, контрреволюція, свобода, республіка, громадянський обов'язок, диверсія;*

5) лінгвокультурема на позначення країн і народів, що їх населяють: *кацати, хахли, німці, Расея, Україна, українці, СРСР, країна соціалізму, «пролетарська» держави, робітничо-селянська імперія, «необ'ятна многонаціональна Родіна», Китай, Японія.*

Названі лінгвокультурема існують у національних картинах світу й інших народів, проте кожна мова представляє оригінальну категоризацію й оцінку політичної дійсності.

До ключових лінгвокультурем політичної сфери в соціально-психологічній прозі першої половини ХХ ст. відносимо такі: «влада», «народ», «ворог народу», «державна», «СССР», «Україна» тощо.

У художньому дискурсі лінгвокультурема «влада» набуває додаткових ідеологічних нашарувань на основні словникові значення: «1. Право керувати державою, політичне панування. 2. Керівні державні органи. 3. Право і можливість розпоряджатися, керувати ким-, чим-небудь. 4. Перен. Сила чого-небудь, могутність» [2, с. 138]. Унаслідок цього, окрім семем понятійного ядра: «панування», «представник», «право керувати», «сила», у контексті формуються семемі з оцінними конотативними значеннями.

Лінгвокультурема «влада» імпліцитно чи експліцитно осмислюється в корелятивних моделях: «своя (українська) влада» (воля народу (демократична влада) / «чужа влада» (влада царя Російської імперії, вождя СРСР), за Божою волею (теологічна влада) або від себе через насильство (самодержавна влада) [3, с. 97]. На основі кореляції ми/інші протиставляються опозиційні сили «советська влада» / петлюрівці, хвилювісти, шумкісти, троцькісти тощо: *«Коли ж до того додати існування справжніх петлюрівців, хвилювістів, шумкістів, троцькістів, дашнаків, бухаринців, правих, лівих і перпендикулярних «уклоністів», сіоністів, соратників Тухачевського тощо, то просто дивно, як та советська влада все-таки тримається»* [4, с. 364].

Лінгвокультурема «влада» на позначення чужої влади в горизонтальному контексті репрезентована російською лексемою «правительство», яке уособлює казковий стереотип «дурного царя», замість якого керують злодії й антихристи на чолі з Распутіним, міністрами, що обдурюють і обкрадають народ: *«– Якийсь-то Распутін командує Рассеєю. Антихрист, кажуть. Самого царя облутав геть і царицю <...>. Правительство запродалося німцям, а народ вигибає. Цар сам несповна розуму, не пам'ять правити, усе на Протопопа здав. Всі міністри злодії, геть і генерали. Обдурюють нарід, а нарід погибає. Пусто й дурно погибає»* [5, с. 51].

У тоталітарну добу лінгвокультурема «влада» репрезентована ідеологією «радянська влада»: *«Лежте ж кару дадуть тому, що він <у всьому покаявся, щиро признався, доказав свою лояльність і відданість Радянській владі та партії»* [4, с. 115]. Лінгвокультурне поле «влада» розширюється в художньому мовленні вербалізаторами «вождь», «партія Леніна – Сталіна», «горсовет», «секретар райкому ЛКСМУ», «начальник цивільної міліції», асоціативними поняттями, пов'язаними з тогочасною політичною елітою: «грабіжники», «п'яниці», «вбивці»: *«Організувалася влада». От їх зібрав політрук посеред майдану, виголосив промову про велич «вождя» та мудрість «партії Леніна – Сталіна», а тоді, тикаючи пальцем у присутніх, на вибір, говорив: – Ей, ти там! <...> Ти будеш горсовет! – Ти, в папасі! Будеш комунхоз! <...> – Ти комсомолец? Добре <...> Будеш секретар райкому ЛКСМУ <...> І так стала «власть» <...> Деякі перед тим, як стати «властю», не тільки грабували <...>, але всього ще кілька днів перед тим, при іншій владі, вславилися було тим, що вішали людей німцям «поштучно» за самогон»* [6, с. 165].

Понятійна сфера лінгвокультурема «влада» у горизонтальному контексті, сполучаючись зі словосполученням «відновлена влада», актуалізує семі «змінність», «мінливість», «нестабільність»: *«З-під тих літаків і гарматних стрілен шалено виривалися «гвардійці» й «негвардійці», сталінградська піхота й танкісти на санях, і цивільні люди, й жінки з немовлятами, й старенькі матері, й «торбешиники», й міліція, й командири, й представники «відновленої влади» – все це летіло вперед, збиваючи й топчучи одне одного»* [4, с. 242]. На семі «мінливість» у семантиці лінгвокультурема «влада» вказує різноманіття означень у словосполученнях: «царська влада», «більшовицька влада», «нова влада», «наша українська влада», а також предикативи типу «змінилася», «організувалася» тощо.

Лінгвокультурема «українська влада» актуалізується в контексті з лексемою «гетьман», проте для селян влада гетьмана є чужою, незрозумілою: *«Одного разу приходив вістка, що в Києві змінилася влада. Настав якийсь гетьман. Що то таке – ніхто не відає»* [7, с. 451]; *«Знайте, що за те, що ви зробили,*

наша українська влада по голові вас не поглядить. Вона покарає вас і то покарає суворо» [7, с. 493–494]. Простежується в художньому мовленні розмитість меж кореляції своя/чужа влада в політичній свідомості героя твору: *«Настала нова влада. Дивний і незрозумілий настрій. Ніхто не хоче вірити, що це вже не «петлюрівці» і не «большевики», не «наші», а чужі. Бо всі, що були до цього часу, були «свої». Одних хотіли одні, других – другі, але все-таки якось зрозуміліше»* [7, с. 521]. Чужа влада пов'язується з означеннями «дивний», «незрозумілий», «незнаний».

Лінгвокультуремі «влада» протиставляється лінгвокультурема «народ» як політична категорія. У художній прозі Г. Журби така опозиція трансформується в дихотомію «цар/народ»: *«Цар паміть за свій народ», – упевнив Зосим»* [5, с. 40].

Лінгвокультурема «народ», окрім традиційного словникового значення: «населення держави, жителі країни незалежно від національності» (*«Отже – дія відбувається на Слобожанщині, цебто на тій частині нашої Батьківщини, що зветься Слобідською Україною та чия доля є чи не найяскравішим зарисом долі цілого народу, що заселяє трагічну землю, Україною іменовану»* [6, с. 100]), набуває оказіонального значення «гегемони, володарі», у якому лінгвокультурема «народ» наближається до понятійної сфери «влада» (у значенні народовладдя), яку здобули представники робітничого класу: *«<...> Та характеристика робітничої класи Андрієві займонувала. Гегемони! <...> Ті, що зробили революцію й здобули владу, розламавши російську імперію на скалки. Господарі землі, й неба, і нар в його Батьківщині <...> Хай це тепер теоретично. <...> Але вони здобули ж все це не теоретично! І вони є законними всього того володарями. Того народу, що мусить бути гегемоном на своїй землі. А його класа – його авангард»* [4, с. 157–158].

Взаємопов'язані в соціально-психологічній прозі лінгвокультурема «народ» і «державна», які утворюють думку про те, що кожен народ повинен мати власну державу: *«Тиха сторожка, мов птах, тямно й підступно ховала останні хвилини «спокою», бо коли б хто, припавши вухом до землі, міг почути її тремтіння, ніби там десь хтось тяжкий і неухильний твердо ступав над народами й державами»* [7, с. 319].

Лінгвокультурема «чужий народ», «чужинці» часто осмислюються із семою «ворог»: *«Отже, по цей бік був ліс, опанований ніччю, а по той бік – селища й шляхи, опанований ворогом, чужинцями, що не знають, не розуміють, не хочуть розуміти нічого й не мають пощади»* [6, с. 321]. За певних політичних ситуацій лексема «ворог» уживається і стосовно українців, що перебували під владою різних держав: *«– Який же я тобі ворог? <...> Аджеж і слово моє таке, як твоє. Який же ти мені ворог? – стогнав, сидаючи на межі»* [5, с. 56].

У тоталітарні часи на основі поєднання двох понятійних сфер «народ» і «ворог» утворилася лінгвокультурема «ворог народу», яка стала ідеологічно забарвленою фразеологією. Контекстуально лінгвокультурема «ворог народу» актуалізує семи «зрадник», «контрреволюціонер», «опозиціонер» тощо: *«Сьомим чудом є цей ось корпус, що стоїть і не розсипається, хоч в його череві товчеться зразу ж десять тисяч чоловіків» «страшних ворогів народу», а розрахований він царським будівничим всього на кількості людей»* [4, с. 365].

Образний компонент лінгвокультурема «ворог народу» представлений у вигляді метафоричних моделей, які іронічно осмислюються в контексті: *«Він напевне думав, що тут сидять чорти з рогами, іменовані «ворогами народу» <...>*

Чи він думав, що на нього зараз кинуться, клацаючи зубами, люди, що втратили людський образ і подобу, й почнуть його гризти та ковтати!» [4, с. 530].

У творах Івана Багряного лінгвокультурема «ворог народу» у значенні «ворог системи» репрезентована лексемами на позначення тих, які розмовляли українською мовою, тобто української інтелігенції: *«Вони вже були певні, що ввіймали якусь «велику рибу», саме виходячи з тих міркувань, що та «риба» говорила по-українському, але не по-простому, не по-селянському, а так, як говорять оті найзатятіші вороги системи, яку вони захищають <...>»* [6, с. 296].

У художньому дискурсі У. Самчука лінгвокультурема «ворог народу» актуалізує сему «заможні селяни-трудівники, які мають землю, господарство», яка репрезентована в контексті радянською термінологією «кулаки» (у значенні «класовий ворог, експлуататор»): *«Того самого дня «Пролетарська правда» містила таку заяву: «Я, Максим Корнійович Перепутка, відмовляюся від своїх батьків-кулаків, які ціле своє життя були ворогами робочого класу і стояли на засадах власності і навіть тепер не зрікаються своїх ганебних засад»* [8, с. 150–151].

Семантику лінгвокультурема «ворог народу» доповнюють семи «представники з народу, які протистоять режимові»: *«Велике діло план і велике діло – кампанія реконструкції людини, а ще більше діло – кампанія «очистка тилу» від прямих і потенційних ворогів режиму»* [4, с. 363], «родичі ворогів народу: матір, батько, брат, сестра тощо»: *«А оскільки дія викликає протидію, то чим більше розгортається кампанія ліквідації «ворогів народу», тим більше тих ворогів стає. Бо не може ж мати, за арештованого й знищеного сина, стати другом системи! Або брат за брата!»* [4, с. 363].

Лінгвокультурема «ворог народу» перебуває у складних взаємозв'язках з поняттям «герой», оскільки вони часто вживаються в контексті у протилежних значеннях. Із значенням «справжні патріоти та герої народу, які протистоять тоталітарному режиму» уживаються лексеми-самоназви «ми», «патріоти землі і народу» та фразеологізми, якими їх характеризує влада: *«зрадники вітчизни», «вороги народу»: «– Ви от нас – мене й безліч нас – називаєте «зрадниками вітчизни», «ворогами народу». Смішні ви. Таж якщо в усьому цьому дурноплясі, в цьому океані підлого рабства, зради й мерзоти ще є патріоти своєї землі свого народу, то це, власне, – МИ»* [6, с. 177].

Лінгвокультурема «державна» уживається на позначення країни з політичним апаратом. У художньому мовленні Г. Журби вербалізується в русизмі «государство»: *«І скажи но, мой, що тая Расеє таке государство, можна сказать, першеє у мирі, а ніякого тобі пуття»* [5, с. 57]. Лінгвокультурема «державна» в І. Багряного представлена низкою синонімічних перифраз, як-от «романівська імперія», «широка странародная», «країна соціалізму», «робітничо-селянська імперія»: *«<...> Це ж були не звичайні собі риби-омулі, а священні омулі – тієї «омулевої бочки», либонь, що про неї від століття співала ціла романівська імперія, а тепер співає ціла «широка страна родная», словом, екзотичні омулі <...>»* [6, с. 62]; *«Словом – цвіт робітничо-селянської імперії у всій його величі і багатогранності»* [6, с. 68].

Лінгвокультурема «державна» у контексті творів У. Самчука актуалізує сему «мрію про власну державу, про Україну, яка постане на руїнах чужої держави»: *«Ви десь, комусь сказали: «Державна ця розвалиться, а на її руїнах розцвіте новий квіт – Україна»»* [9, с. 303].

Лінгвокультурема «СРСР» у творах І. Багряного осмислюється у значенні «світ, у якому мешкають народи різних націй»: *«Ціла держава! Цілий ССРСР! З облич і з гулу розмов можна було відразу устійити інтернаціональність складу мешканців цього світу»* [4, с. 335], «в'язниця українців»: *«Посівши обидві частини камери, 340 чоловік були розташовані по секторах, мимохіть гуртуючись в групи за національним принципом: окремою групою сиділи вірмени – це був вірменський квартал, потім жиди – це був жидівський квартал, потім греки, група німців, там три турки, там три поляки, там росіяни, але це все, як мозаїка, було вкраплене в основне море українців. Коли б намалювати все це графічно, вийшла б ні більше, ні менше мапа народів ССРСР з тією тільки різницею, що домінують тут були б не росіяни, а українці»* [4, с. 366]. Додатково актуалізуються семи «антилюдяність», «антигуманість» лінгвокультуреми «СРСР», оскільки в цій країні життя людини не визнавалося як цінність: *«В СРСР людей вистачить!»* [4, с. 165]. Відповідно лінгвокультурема найчастіше сполучається з контекстуальним оточенням, позначеним негативною оцінкою: «збожеволіла країна», «гонор «пролетарської» держави», «страшна слава», «єжовські рукавиці»: *«То бо стало стилем цілої цієї збожеволілої країни <...>»* [10, с. 240]; *«Особливо це все його цікавило з огляду на страшну славу, що кружляла по всім ССРСР про цю систему та про «єжовські рукавиці» (в яку – славу – він, до речі, не вірив)»* [4, с. 29].

Лінгвокультурема «Україна» принагідно згадується в І. Багряного, осмислюючись переважно із семою «країна контрреволюційних та терористичних угруповань»: *«А терористична організація спортсменів, яка очолювала й використовувала в контрреволюційних цілях всі маси спортсменів України й СРСР»* [4, с. 364].

У художньому дискурсі У. Самчука лінгвокультурема «Україна» символізує хліб та голод водночас: *«Україна, хліба! Давай хліб!»* [8, с. 146]; *«Україна дала вам «хліба». Україна корчиться з голоду <...>»* [8, с. 146].

Лінгвокультурема «Україна» уживається у значенні «молода держава українського народу, яка потребує захисту, порадки та спокою»: *«Він поведе народ визволяти Україну, встановить порядок, спокій»* [7, с. 472–473].

Висновки. Отже, в українській соціально-психологічній прозі першої половини ХХ ст. політичні лінгвокультуреми виконують важливу роль у відображенні лінгвокультурної ситуації доби. Більшість із них є актуальними в інший час та в інших культурах. Проте в політичній свідомості та культурі українців вони набувають додаткових культурних смислів. Подальші дослідження пов'язуємо з вивченням політичних лінгвокультурем в українській мовній картині світу.

Література:

1. Медвідь Н. Лінгвокультуреми в українській соціально-психологічній прозі першої половини ХХ ст. : автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01. Київ, 2009. 23 с.
2. Словник символів культури України / за заг. ред. В. Коцура та ін. Київ : Міленіум, 2005. 352 с.
3. Жайворонок В. Мовні знаки культури: спроба лексикографічного опису. Лінгвостилістика: об'єкт – стиль, мета – оцінка : збірник наукових праць, присвячений 70-річчю від дня народження проф. С.Я. Єрмоленко / відп. ред. В. Скляренко. Київ, 2007. С. 92–101.
4. Багряний І. Сад Гетсиманський. Київ : Наук. думка, 2005. 548 с.

5. Журба Г. Зорі світ заповідають. *Дзвін*. 1994. № 10 (600). С. 17–64.
6. Багряний І. Людина біжить над прірвою. Вибрані твори / упоряд., автор передм. та приміток М. Балаклицький. Київ : Смолоскип, 2006. С. 59–391.
7. Самчук У. Волинь : роман : у 3-х ч. Київ : ВАТ «Київська правда», 2005. 584 с.
8. Самчук У. Марія. Хроніка одного життя : роман / підг. тексту та післямова С. Пінчука. Київ : Український письменник, 2007. 191 с.
9. Самчук У. Волинь : роман : у 3-х ч. Т. 2 / післямова С. Пінчука. Київ : Дніпро, 1993. 334 с.
10. Багряний І. Тигролови : роман. Морітурі : драматична повість. Київ : Наук. думка, 2005. 368 с.

Medvid N. Political linguistic culturally labeled units in socio-psychological prose of the first half of the twentieth century

Summary. The article is devoted to the study of political linguistic culturally labeled units in Ukrainian social and psychological prose of the first half of the twentieth century (based on the works of art by Ivan Bahryany, Halyna Zhurba, Ulas Samchuk). Political linguistic culturally labeled units were highlighted by means of methods of component analysis, linguacultural interpretation of linguistic units, contextual analysis, and described. Political linguistic culturally labeled units are linguistic units that reflect the political life of the nation in relation to the culture of the people and are categorized in words, phrases, or phraseological units of political sphere of communication.

In the works of social and psychological prose, events are depicted against the background of political changes in the country: the overthrow of the tsar's power – the revolution – the civil war – the formation of the USSR – World War II. Therefore, linguistic culturally labeled units that reflect the linguistic cultural situation of the first half of the twentieth century and are related to the most important concepts in the political sphere are actualized in the texts.

According to the peculiarities of semantics, political linguistic culturally labeled units are classified into 5 groups: 1) linguistic culturally labeled units to mark political activity subjects; 2) linguistic culturally labeled units to identify public authorities; 3) linguistic culturally labeled units to indicate political struggle and its forms; 4) linguistic culturally labeled units to denote political concepts; 5) linguistic culturally labeled units to designate the countries and peoples that inhabit them.

These groups of political linguistic culturally labeled units function in the national pictures of the world of other nations, but each language represents an original categorization and assessment of political reality. The semantic structure of political linguistic culturally labeled units, in addition to the conceptual component, contains a subjective modality, which is significantly influenced by the author's position in assessing the described political phenomena of reality, his national vision of the world and the peculiarity of the national value system of society.

The key linguistic culturally labeled units of the political sphere in Ukrainian social and psychological prose of the first half of the twentieth century are “power”, “people”, “state”, “Ukraine”.

It is established that in the social and psychological prose of the first half of the twentieth century political linguistic culturally labeled units perform important informative and text-forming functions. Most of them are relevant in other linguistic cultures. However, in the political consciousness and culture of the Ukrainians, they have acquired additional cultural meanings.

Key words: linguistic culturally labeled unit, political linguistic culturally labeled unit, linguistic and cultural concept, national linguistic culture, linguistic picture of world, language of social and psychological prose.